

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

BIODIBERTSITATEA

Afrika: deforestazioaren bideak

AZKEN HIRU HAMARKADATAN sateliteek hartutako irudiei esker, ikerlariek Afrika erdiko deforestazioaren progresioa neurtu dute.

Gero eta bide gehiago egiten ari dira Afrika erdiko baso hezeetan egurraren ustiapena dela eta, batez ere mahogany bezalako egur noblea lortzeko. Horregatik gero eta baso gutxiago geratzen da. Deforestazioaren aurrerakada neurtzeko 1973tik 2003ra bitarteko 300 irudi –denak sateliteetatik egindakoak– erabili dituzte ikerlari estatubatuarrek; guztira 4 milioi metro koadroko azalera aztertu dute.

Nadine Laporte eta bere lankideek baso ustiapenerako 51.916 kilometro katalogatu dituzte Kamerunen, Erdiafrikako Errepu-

Sateliteetik egindako argazkietan oihanean irekitako bideen handia nabarmen geratzen da.

blikan, Ekuatore Ginean, Gabonen, Kongoko Errepublikan eta Kongoko Errepublika Demokratikoan. Zientzialariek sailkatutako bideak Erdiafrikako bideen %38 dira.

Aldaketarik garrantzitsuenak Kongoko Errepublikan gertatu dira. 1976 eta 1990 bitartean urtero 156 km berri eraikitzen zituzten bertan; 1990 eta 2000 urteen artean

urteko 660 km berri eraiki zituzten. Kongoko Errepublika Demokratikoan dute baso eremu handiena, Erdi Afrikako guztiaren %63. Eta bertan 1986 eta 1990 artean urteko 336 km berri eraiki zituzten; 2000 urtetik gaurdaino urteko 456 km berri eraiki dira.

Gaur egun, aipatu basoen herena (600.000 km koadro) ustiatzten ari dira eta %12 baino ez dago babesturik. Gainera, ustiatzeari errazteko zabaltzen diren

Osasuna

JABIER AGIRRE

Asma: arnasa hartzea bizitzea da

ASMA DA ARNAS GAIXOTASUN OHIKOTENARIK BAT. Funtsean airebideetako buxadura eta inflamazio kronikoa da asma. Eta bronkieko erreakzioak ondorengo sintomak sortzen ditu: txistu-hotsak arnasterakoan, disnea edo arnasestua, nekea, bularreko zampaketa sentazioa eta eztula, gauez edo goizaldean batez ere. Asma-aldi horiek aire fluxuaren buxaduraren batera gertatzen dira, eta buxada hori atzera itzulgarria da, normalean bere kasa edo bestela tratamenduaren eraginez itzultzen da arnasa bere onera.

Umeetan asma oso patologia arrunta da, gaixotasun kroniko larrien artean ohikoena. Gaitz hau gero eta indartsuago eta iraunkorragoa da baldintza genetiko eta klimatikoaren eraginez eta kanpoko alergenak gero eta gehiago direlako. Badira arrisku faktore batzuk asmak adolezentszian eta helduaroan ere jarrai dezan eragiten dutenak. Adibidez familian asma-aurrekariak edukitzea, alergikoa izatea edo gaixotasuna bi urte

bete aurretik agertzea. Asma alergikoa, asma kasu guztien %85 izatera irits daiteke, eta errinitis alergikoen ia erdia asmarekin batera ager daitezke.

Alergia sintomak martxan jar ditzaketen faktoreak kanpokoak izan daitezke –hautsa, onddoak, animalien ileak edo polenak, nagusienak aipatzearren–, izan daitezke narritatzaileak –tabakoaren kea, bernizak, aerosolak, garbiketako produktuak– edota beste hainbat –klima-aldaketa, ekaitzak tximistekin batera agertzen direnean, emozioak, estresa–.

Krisiaren tratamendua kortikosteroideak inhalatzea izaten da normalean, baina paziente asmatikoen erdiak ez du betetzen agindutako tratamendurik. Eta gaizki kontrolatutako asma kasu horiek 180.000 heriotza ekartzen dituzte urtero mundu osoan; tuberkulosia eta HIESak batera baino kostu ekonomiko handiagoa eraginez. Dena den, tratamenduak baino garrantzia handiagoa du prebentzioak. Horregatik, honatx arreta neurri batzuk:

- ✓ Ez utzi inoiz medikuak agindutako botikak hartzeari.
- ✓ Ez erre. Ez asmatikoak jakina, ez asmatikoaren ondoren ere.
- ✓ Kontuz ingurumenarekin –hautsa, polenak, onddoak, animaliak–.
- ✓ Kontuz hotzeria eta bat-bateko hozbero aldaketekin.

bideak oso egokiak dira legez kanpoko ehiza egiten dutenentzat eta horrek ere ekarri du hainbat espezie desagertzeko zorian jartzea. ■

FISIKA

Haririk gabeko argia

MARIN SOLJACIC ETA ANDRÉ KURS fisikari estatubatuarrek joan den urtean adierazi zuten haririk gabeko argia posible zela teorikoki. Aurten teoria praktikara eramanez inora konektatubako 60Wko bonbilla bat piztea lortu dute.

Erresonantzia magnetiko nuklearra eta eza-guna den teoria bat erabili dituzte horretarako. Hots: bi gailuk era berean bibratzen badute posible da beraien artean energia transmititzea.

Elektrizitateak ez bezala erresonantzia magnetiko nuklearrak oso eragin txikia du izakiengan, eta horretan datza aurkikuntzaren garrantzia.

Sistema horri ikusten zaizkion berehalako aplikazioak telefono eta ordenagailu eramangarrien kargatzean daude. Aparailu horiek inora konektatu gabe kargatzeko modua izan liteke etorkizunean. ■

Gero eta kable gutxiago beharko dugu ordenagailuekin.

Makina bat kontu

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Ametsetako arabarba

LURRETAKO LEZKA BIZANTZIARRA

etxeratzean pago negartien adarren ferekapean urte gozo batzuk badaramatzan arabarbaren (*Rheum rhubarbarum*) aldamean jarri asmo dut. Izurri beltzak hustu omen zuten Arraztiatik Ziritzarako gladiolo-lezka haren istorioa, honenarekin pareka daiteke. Irakurri, irakurri... XIX. mendeko azken hamarkadan izurri zuneta beltza arkakuso arruntek hedatzen zutela jakin eta bere aurkako borroka benetan eraginkorra antolatu zen arte makina bat lotsagabe mutur-luze aberastu zen maki sasi belar-erremedio salduaz. Arabarbarrena tartean. Londresen XVI. mendearan amaian berebiziko izurriari aurre egiteko *fashion* gorena arabarba hautsa hartzea zen. Hau Txina eta Mongoliatik ekartzen omen zuten veneziarrek eraiki zuten jauregi latzik *bisnis* honen bizkar.

Arabarba frantsesen *rhubarbetik*, zein latinaren *rheum barbarum*, zein *rhubarb* grekotik, zein Ukrainako Rha ibaia-izenetik, hau da, batelari ederrik baduen Volga ibaiaren izena denetik dator. Bere erribera zabaletan du nonbait jatorria prezioa igotzeko asmo soilez Asian arrunt haruntzagotik zekartela zioten belar honek. Erdi Aroan beltz erabili aurretik Mediterraneoko inperioen garaitan afrodisiako gisa gozo jo zioten landare honi.

Lurpean erreserba zorten ederra du eta neguoro desagertzen bada ere urtetik urtera kementsuago berritzen da. Hosto gero eta handiagoak, metro bete artekoak izan daitezke, eusten dituzten txortan gorri antzak dira jaki: mermelada, dultze, konpota... Barrabas-edo Txomin-belarraren senide haren tankeran azido oxaliko franko du eta honek hortzetako esmaltea gogor erasotzen du. Udaberrian zenbat eta lehenago jan azidotan eskasagoa denez, badakizu... Esaerak dio behin ekainean sartuz gero haren garraztasunaren xarma ahazteko. Ametsetan arabarba tartean baduzu jakizu: lantzen ari bazara gustuko gauzak izango dituzu inguruan, sukaldean ari bazara berarekin lagun bat galtzerainoko liskarretan arituko zara eta amets horietan arabarba jaten ari bazara duzun lanarekin gustura ez zauden seinale.

Arabarba landarea eta landareaz egindako opila.

erdiko kaiera

2007ko ekainaren 24a

ARGIA

47

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikertaketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Coop. (ASP)

Industriaidea 1, 20186 Lezarte-Oria

Tel. 941.39.16.48

e-mail: adur@adur.com